

УДК 330.341

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-280-2-15

МЕЙШ А. В., МАТВІЙЧУК О. В.

Хмельницький національний університет

ПРОФЕСІЯ АУДИТОР – ЗНАЧЕННЯ НА СВІТОВІЙ АРЕНІ, АКТУАЛЬНІСТЬ ТА НАГАЛЬНІСТЬ У МАЙБУТНЬОМУ

У статті проаналізовано та охарактеризовано аудиторську професію в цілому. Висловлена думка про необхідність формалізації аудита (безпосередньо професії) в сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: аудит, міжнародний аспект, аудиторська діяльність, економіка.

MEISH A., MATVIYCHUK O.

Khmelnitskyi National University

THE PROFESSION OF AUDITOR - IMPORTANCE ON THE WORLD STAGE, RELEVANCE AND URGENCY IN THE FUTURE

For many years, trends that do not change in auditing are possible. Why is this important? Unsuccessfully, with other economic transformations, they become business entities that exist at a time when there are right and correct management decisions on reliable information that needs to be considered for an active and independent audience. In any case, there is its own question, what is the issue of audience development.

The article examines the current state of the profession of auditors and "audit" in general. From the theoretical, but also from the practical side, the problematic issues were covered. The methodological principles of formation and organization of the audit, as well as the perspectives and needs of the development of the audit activity were considered. Certain measures have been proposed and explained ways of addressing them that directly target development prospects, as well as improving the performance of the auditor's results as a first-class specialist and, as a consequence, the audit process as a whole. The auditor has a significant place in the control system - gives an assessment of the financial and economic activity of the collective of enterprises, performs the functions of an independent external audit. This thesis was proved in the work, and was also refuted the idea that in the modern world - mechanization, digital-technology auditor will go to the second place. Of course not. In our work we support modern trends, development, in any case we do not want and do not intend to stand still. We advocate that the auditor is a profession that has no expiration date, it will always be valuable and important, because no "machine" can make a managerial decision.

Keywords: audit, international aspect, audit activity, economy.

Постановка проблеми. Протягом останніх років можна спостерігати тенденції, що несуть змінний характер в аудиторській діяльності. З чим це зв'язано? Безпосередньо з постійними економічними трансформаціями, яких вимагають від суб'єктів господарювання прийняття своєчасних та правильних управлінських рішень на основі достовірної фінансової інформації, отримання якої передбачає проведення об'єктивного та незалежного аудиту. У будь-яких державах нагальними є питання розвитку аудиту. Ці питання можуть виникати дуже часто, аудиторські фірми навіть до цього часу продовжують так само стикатися з рядом проблем. Безумовно це негативний аспект, але, з іншого боку, привід для вдосконалення з наукової і практичної точок зору, привід безперервно працювати задля знаходження оптимальних варіантів, нових ідей, подальшого розвитку з метою ефективності результатів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій дав змогу ознайомитись і опрацювати фахові роботи, що внесли вагомий внесок у розвиток теоретичних основ та проблематики аудиту, С.В. Бардаша, В.В. Головача, М.І. Бондаря, Т.А. Калінської, Н.М. Проскуріної, Н.І. Дорош, О.А. Шевчука, О.Ю. Редько, В.С. Рудницького, І.І. Пилипенка. В цих працях досить ґрунтовно опрацьовано та детально описано основні завдання, проблеми та напрями подальшого розвитку аудиторської діяльності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є висвітлення сучасного стану аудиторської діяльності, розкриття найважливіших і нагальних питань, що досі існують як в аудиті взагалі, так і в професійній діяльності аудитора. Визначення шляхів їх вирішення, що спрямовуються на підвищення ефективності та перспектив розвитку і процвітання цієї сфери діяльності.

Викладення основного матеріалу дослідження. Аудит – обов'язкова частина цивілізованого функціонування ринкової економіки кожної країни. Аудитор не "засвідчує" і не гарантує правильності фінансових звітів. Аудитори не зобов'язані вишукувати помилки та шахрайство. Під час аудиторської перевірки слід вирішити такі завдання:

- впевнитись у законності діяльності підприємства;
- ознайомитись зі схемою господарювання та управління;
- оцінити надійність систем внутрішнього контролю і бухгалтерського обліку підприємства;
- проконтролювати здійснення господарських процесів;
- перевірити первинні документи та облікові регістри;

- зіставити дані поточного обліку зі звітністю та Головною книгою;
- установити фактичну наявність та повноту відображення активів та зобов'язань підприємства;
- установити точність та об'єктивність зроблених облікових записів;
- впевнитись у порівнянності показників бухгалтерської звітності та інших фінансових звітів [7, ст.490].

Основні критерії до якості та надійності аудиту, забезпечення відповідного рівня гарантій обґрунтованості результатів аудиторської перевірки формують стандарти аудиту, що є підґрунтям для вирішення спірних питань та встановлення ступеня відповідальності аудитора. Саме тому на плечі сучасного, а головне затребуваного аудитора лягає чимало вимог, тільки при бездоганному виконанні яких він може називати себе так.

По-перше, необхідно постійно інвестувати у власні знання, це може бути підвищення кваліфікації, навчання, тренінги, обмін досвідом, самоосвіта. Навіть аудитор зі стажем часто жертвує своїм ресурсом – часом, адже ненормований робочий день – не новинка в цій сфері.

По-друге, потрібно бути готовим до персональної відповідальності, від одного висновку чи підрахунку залежить чимало ресурсів, коштів, посад і, якщо бути песимістичним, доль. Ще один нюанс, який чомусь дуже часто відлякує новачків, – це те, що неможливо займатися іншим видом бізнесу, оскільки аудит – виключний вид діяльності. Долучаємось до думки тих людей, які стверджують: «для досягнення успіху потрібно інвестувати себе повністю лише одному ділу». А й справді, якщо ти щоденно працюєш над справою, тобі не шкода витратити всіх вище перерахованих ресурсів, то вона в будь-якому випадку принесе плоди.

Значну роль у розвитку аудиту і професії аудитора відіграють міжнародні, європейські та національні професійні організації аудиторів та інші координуючі органи. Діяльність цих багатонаціональних професійних об'єднань аудиторів пов'язана безпосередньо з необхідністю гармонізації обліку як такого, звітності і стандартизації аудиту в міжнародному масштабі [14]. Національні професійні організації аудиторів проводять роботу щодо розроблення нормативів аудиту з урахуванням економічної і законодавчої специфіки своїх країн.

На міжнародному рівні розроблення і впровадження аудиторських стандартів здійснює Міжнародний комітет аудиторської практики, що діє в рамках Міжнародної федерації бухгалтерів, метою створення якої є координація на світовому рівні діяльності професійних організацій у сфері обліку і звітності, а також аудиту. Робота аудиторів та надання аудиторського висновку виходить на новий рівень, оскільки якість та інформативність аудиторського висновку буде у прямій залежності від можливостей фінансових компаній до залучення інвесторів та розвитку цього сегменту ринку.

На сучасному етапі розвитку аудиту можна виділити наступні проблемні аспекти в умовах ринкової економіки:

- 1) недосконалість методологічних та теоретичних розробок у сфері аудиторського контролю;
- 2) брак достатнього досвіду роботи у сфері аудиту;
- 3) недостатня кількість кваліфікованого персоналу з аудиту;
- 4) невідповідність аудиту аудиторських послуг;
- 5) відсутність штрафів та штрафів за недостовірність аудиторського звіту;
- 6) низька довіра до аудитора;
- 7) відсутність чіткого механізму формування ціни аудиторських послуг;
- 8) відсутність методологічних рекомендацій щодо комп'ютеризації аудиту [6, ст.533].

Також є ще кілька проблем, пов'язаних із розвитком аудиту безпосередньо в Україні:

- суттєвий негативний вплив «тіньового» бізнесу;
- негативний вплив буквального перекладу іноземних стандартів та концепцій без урахування особливостей економічного розвитку нашої країни;
- відсутність стандартних форм аудиторських документів;
- державні професійні організації бухгалтерів не є масштабними, тому це перешкоджає процесу обговорення та вирішення проблемних питань бухгалтерської практики.

Відтак, доцільно виокремити перспективні напрямки розвитку аудиторської діяльності в Україні:

1. Створення механізму практичного застосування МСА в Україні, створення повних коментарів.
2. Внесення необхідних змін і доповнень до Закону України «Про аудиторську діяльність» для приведення його у відповідність з іншими законодавчими актами України, які прямо або побічно впливають на регулювання аудиторської роботи і розширення переліку компаній, для яких аудит вважається невід'ємним кожного року, власне, до того ж, збільшить ринок аудиторських послуг, і, так само, вступ додаткових положень, які більш чітко ліквідують відносини між аудитором і клієнтом.
3. Створення стандартних методів аудиту фінансової звітності підприємств у контексті їх діяльності, використання спільного практичного досвіду міжнародних та вітчизняних аудиторських фірм.
4. Поглиблення співпраці професійних аудиторських організацій в Україні з міжнародними (зокрема, європейськими організаціями) професійними організаціями бухгалтерів та аудиторів.
5. Формування механізму ціноутворення для аудиторських та аудиторських послуг на основі вивчення міжнародного досвіду з конкретного питання [6].

На аудитора покладається відповідальність за ведення бухгалтерської (фінансової) звітності перед багатьма зацікавленими сторонами: власниками, державою, акціонерами, біржами тощо. При цьому, як свідчить міжнародна практика, необхідно суворо дотримуватись етичних і технічних норм роботи аудитора, розроблених в багатьох країнах. Так, в США є кодекс етичних норм Американського інституту бухгалтерів [14]. Такі етичні норми аудиторів повинні бути розроблені в Україні і в інших країнах СНД. В основу таких норм покладені прийняті в міжнародній практиці етичні принципи: оплата праці аудитора, взаємовідносини з клієнтами, конфіденційність, незалежність, чесність, об'єктивність, внутрішньо-професійна поведінка.

Під впливом різноманітних тенденцій аудит змінюється в усьому світі. Міжнародні експерти прогнозують, що хмарні технології в найближчий час ставатимуть дедалі поширенішими. Саме тому аудиторські фірми мають не лише самостійно перейти на хмарні рішення, а й перевести на них своїх клієнтів. Працювати над проектом можна буде в будь-який час і в будь-якому місці, що, звісно, оцінять клієнти, які ще й зможуть контролювати роботу аудитора. Бізнес-процеси аудиторської фірми досить складні. Для вирішення певних завдань можна використовувати різноманітні технологічні рішення. Скажімо, проекти з аудиту виконують в одній програмі, ведення баз клієнтів і роботу з ними – в іншій, за допомогою ще однієї забезпечують контроль робочого часу чи, наприклад, ведення бухгалтерського обліку. Одним словом, програм може бути багато – і це добре. Темпи сучасного життя надзвичайно швидкі. Саме тому, як наголошують міжнародні експерти, інформацію важливо зробити доступною на мобільних телефонах і різного роду гаджетах, на кшталт планшетів чи ноутбуків, які людина постійно носить з собою [17].

Сьогодні з метою економії часу й скорочення кількості технічних працівників міжнародні аудиторські фірми користуються технологіями оптичного розпізнавання символів (optical character recognition). Технології оптичного розпізнавання символів дають змогу за фотографією, скажімо рахунка, визначити, де й коли його було отримано, який товар слід внести в систему, у якій валюті тощо. Технології самостійно сортують інформацію і вводять її в бухгалтерську або іншу програму в належному вигляді. Крім того необхідно не забувати, що веб-сайт сучасної аудиторської фірми має бути пов'язаний зі сторінками в соціальних мережах, мати вихід на YouTube й надавати можливість спілкуватися в режимі реального часу [15].

У нашому середовищі питання трансформації професії звучить все частіше. Чи збережеться потреба в аудиторів у суспільстві?

Особисто я поділяю думку футурологів, які стверджують, що в майбутньому значну частину завдань, які зараз виконує людина, зможе робити машина. Проте ми також упевнені, що доки існуватиме професія бухгалтера, збережеться професія й аудитора. Ведення звітності має бути контрольованим. Це аксіома і для власників компанії чи керівництва організації, і для держави й суспільства. Кращого варіанту для цього, ніж пара "бухгалтер + аудитор" людство не має. Водночас, значну частину функцій аудитора, зокрема, роботу зі збирання інформації, її систематизації та обробки, будуть виконувати машини. Також ми переконані, що жодна з програм не може замінити висококласного аудитора та його професійне судження. Насамперед, до програми можна занести тільки обмежений набір даних, і ці дані мають бути виключно об'єктивними – щоб програма працювала і у ній був реальний сенс. Рішення замість людини програма не ухвалить, і це дозволяє сподіватися на те, що у аудиторів є майбутнє.

Що стосується змін, яких слід очікувати, то, на наш погляд, професія буде дедалі глибше спеціалізуватися і діджиталізуватися.

Самотній аудитор, "вільний художник", поступово відійде в небуття. Натомість аудиторські фірми будуть являти собою команду вузьких фахівців з аналітики, IT-фахівців, оцінювачів активів, бухгалтерів, нового бізнесу, продавців тощо. Найбільш важливими для ринку стануть ті, хто буде розробляти аудиторські програми, аналітики, які спеціалізуватимуться на певних ринках, фахівці, здатні визначати справедливу вартість компанії та продуктів, які вона виробляє.

Висновки. Світ швидко змінюється і для того, щоб залишатись актуальним, затребуваним і новітнім, потрібно слідкувати за змінами і пристосовуватися до них, наполегливо працювати і самовдосконалюватись. Аудит є досить консервативним бізнесом, але він, як ніхто, піддається деформації, оновленню, тобто потребі відповідати вимогам часу та запитам клієнтів. Тому окрім того, що аудитор має бути високоосвіченим, професійним, мати широкий кругозір, високі аналітичні здібності, залишатися завжди незалежним, чесним, послідовним, здатним до постійної самоосвіти, дотримуватися високих етичних стандартів, бути стриманим, дипломатичним, він повинен йти в ногу з часом, а за рахунок цього – вдосконалюватись.

Література

1. Бондар М.І. Аудит в АПК : навч. посібник / М.І. Бондар. – К. : КНЕУ, 2003. – 188 с.
2. Калінська Т.А., Сучасний стан і проблеми вітчизняного аудиту : наукова стаття / Т.А. Калінська // Бізнес-навігатор : науково-виробничий журнал. – 2010. – № 3. – С. 20–22.
3. Про аудиторську діяльність : закон України від 22.04.1993 № 3125- XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
4. Сопко В.В. Важливий елемент підготовки аудиторів / В.В. Сопко // Аудит: сучасність та майбутнє : матеріали Міжнародної конференції, Київ, 14-15 жовтня 2011 р. / Аудиторська палата України. – К., 2011. – С. 132–133.

5. Сопко В.В. Основи професійної підготовки фахівців обліково-економічного напрямку, як майбутніх аудиторів / В.В. Сопко // База знань сучасного аудитора. Стан та напрями її розвитку : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів та науковців. Київ, 28 жовтня 2010 р. / Нац. акад. статистики, обліку та аудиту [та ін.]. – К., 2010. – С. 36–38.
6. Шевчук О.А. Аудит в Україні – проблеми та перспективи розвитку / О.А. Шевчук, Н.Г. Здирко // Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету. – 2010. – № 6. – С. 530–531.
7. Аудит : [учебник / под ред. В. И. Подольского]. – М. : Экономист, 2003. – 494 с.
8. Галузіна С.М. Международный учет и аудит / С.М. Галузіна, Т. Ф. Пупшис. – СПб, 2006. – 272 с.
9. Гончарук Я. А. Аудит / Я. А. Гончарук, В. С. Рудницький. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – Львів : Оріяна – Нова, 2004. – 292 с.
10. Аудит Монтгомери / Ф. Л. Дефлиз, Г. Р. Дженник, В. М. О'Рейли, М. Б. Хирш ; [Пер. с англ. ; под ред. Я. В. Соколова. – М. : ЮНИТИ, 1997. – 542 с.
11. Мазуренко А. А. Зарубежный бухгалтерский учет и аудит : учеб. пособ. / Мазуренко А. А. – М. : КноРус, 2006. – 240 с.
12. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики / [пер. з англ. мови О.В. Селезньов]. – К. : ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2006. – 1152 с.
13. Петрик О. А. Аудит у зарубіжних країнах : [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц.] / О. А. Петрик, М. Т. Сенченко ; [за заг. ред. О.А. Петрик]. – К. : КНЕУ, 2005. – 168 с.
14. Бойко О. Виклики для аудиторів у 2018 році: на чому наголошують міжнародні експерти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001460.
15. Кучеренко Г. Аудит по-новому: що змінилося? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://blog.liga.net/user/gkucherenko/article/31216>
16. Пилипенко І.І. Аудит : підручник / Пилипенко І.І. – К. : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2015. – 643 с.

References

1. Bondar M.I. Audyty v APK : navch. posibnyk / M.I. Bondar. – K. : KNEU, 2003. – 188 s.
2. Kalinska T.A., Suchasnyi stan i problemy vitchyznianoho audytu : naukova stattia / T.A. Kalinska // Biznes-navihator : naukovy-vyrobnychy zhurnal. – 2010. – № 3. – S. 20–22.
3. Pro audytorsku diialnist : zakon Ukrainy vid 22.04.1993 № 3125- KhII [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
4. Sopko V.V. Vazhlyvyi element pidhotovky audytoriv / V.V. Sopko // Audyty: suchasnist ta maibutnie : materialy Mizhnarodnoi konferentsii, Kyiv, 14-15 zhovtnia 2011 r. / Audytorska palata Ukrainy. – K., 2011. – S. 132–133.
5. Sopko V.V. Osnovy profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv oblikovo-ekonomichnoho napriamku, yak maibutnikh audytoriv / V.V. Sopko // Baza znan suchasnoho audytora. Stan ta napriamky yii rozvytku : materialy Vseukrainskoi naukovoї konferentsii vykladachiv ta naukovtsiv. Kyiv, 28 zhovtnia 2010 r. / Nats. akad. statystyky, obliku ta audytu [ta in.]. – K., 2010. – S. 36–38.
6. Shevchuk O.A. Audyty v Ukraini – problemy ta perspektivy rozvytku / O.A. Shevchuk, N.H. Zdyrko // Zbirnyk naukovykh prats kafedry ekonomichnoho analizu Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu. – 2010. – № 6. – S. 530–531.
7. Audyty : [uchebnik / pod red. V. I. Podolskogo]. – M. : Ekonomist, 2003. – 494 s.
8. Galuzina S.M. Mezhdunarodnyj uchet i audit / S.M. Galuzina, T. F. Pupshis. – Spb, 2006. – 272 s.
9. Goncharuk Ya. A. Audyty / Ya. A. Goncharuk, V. S. Rudnickij. – Vid. 2-e, pererob. ta dop. – Lviv : Oriyana – Nova, 2004. – 292 s.
10. Audyty Montgomery / F. L. Defliz, G. R. Dzenik, V. M. O'Rejli, M. B. Hirsh ; [Per. s angl. ; pod red. Ya. V. Sokolova. – M. : YuNITI, 1997. – 542 s.
11. Mazurenko A. A. Zarubezhnyj buhgalterskij uchet i audit : ucheb. posob. / Mazurenko A. A. – M. : KnoRus, 2006. – 240 s..
12. Mizhnarodni standarty audytu, nadannia vpevnenosti ta etyky / [per. z anh. movy O.V. Seleznov]. – K. : TOV «IAMTs AU «STATUS», 2006. – 1152 s.
13. Petryk O. A. Audyty u zarubizhnykh krainakh : [navch.-metod. posib. dlia samost. vuvch. dysts.] / O. A. Petryk, M. T. Senchenko ; [za zah. red. O.A. Petryk]. – K. : KNEU, 2005. – 168 s.
14. Boiko O. Vyklyky dlia audytoriv u 2018 rotsi: na chomu naholoshuiut mizhnarodni eksperty [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001460.
15. Kucherenko H. Audyty po-novomu: shcho zminylosia? [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://blog.liga.net/user/gkucherenko/article/31216>
16. Pylypenko I.I. Audyty : pidruchnyk / Pylypenko I.I. – K. : DP «Inform.-analit. ahentstvo», 2015. – 643 s.

Надійшла / Paper received: 09.04.2020
Надрукована / Paper Printed : 07.05.2020